REISBRIEVEN

DOOR ARNE GARBORG

Geautoriseerde vertaling door
PROF. DR. H. LOGEMAN

(Vervolg).

II. Slaapmiddeltjes.

Ik vertoon mijn revolver, druipend van bloed. Och, onzin! 'n revolver druipt niet van bloed. Als 't nog een mes was geweest. . . . . 't Blijkt dat degeen waar de dief in wou breken een Deen is. Goddank. Nu kan ik mij verklaren. En ik vertel alles. Wij onderzoeken de deur; men kan duidelik zien dat de dief 't slot onderhanden genomen had. De Deen wordt bleek. Dan grijpt hij mijn hand en dankt mij met tranen in 't oog en met zijn zoetsappige pap-achtige Deense tongval: Jâ, als ig bedenk — als U maai niet geholpen had, dan was ig nu in dit heilige ogenblig. . . . . .

Ik trok mijn schouders op: Ik heb slechts mijn *plicht* gedaan, zei ik.

Aangedaan houden wij elkaars handen vast. Van dit ogenblik zijn wij vrienden voor 't leven.

De concierge komt. Mijn nieuwe vriend spreekt gemakkelik Frans: ik laat hem de zaak verklaren. De politie wordt er bij geroepen. Wij moeten allemaal naar 't politiebureau. De Deen zal mijn tolk zijn.

Ik schiet wat kleren aan zodat ik er iets minder heroies uitzie dan toen ik De Daad verrichtte. 't Revolver neem ik mee, vol bloed —, och dat is waar ook. . . . .

Maar toen ik 't hotel uitkwam en ik dacht dat alles nu in orde was en ik de gendarmen dat lange stijve lijk zag wegslepen in de nog halfdonkere straten, beving mij de schrik. Ik begon te sidderen. Ik word zo nerveus dat toen wij op 't politiebureau kwamen....

— — Natuurlijk! — —

Een! Twee! Drie! een! twee! drie! een — twee — drie, een — twee — — —

Nee, zo gaat 't niet, dat is duidelik.

Ik werd door dat alles zo nerveus dat ik lag te beven. En ik had hoofdpijn, mijn ogen waren heet en droog als van koorts, zonder hoop om in slaap te vallen.

Ik hoorde de klok van de Notre-Dame slaan, langzaam en kalm; ik durfde niet te tellen. Zo veel slagen dat de zaak niet in orde kon zijn; ik probeerde mijzelf wijs te maken dat er meer dan een toren-klok was die na elkaar 't uur sloegen.

En keer op keer kwam die droom weer terug, — die dolle, verschrikkelijke hallucinatie dat de dief kwam en dat ik hem met mannenmoed neerschoot en midden in de borst trof. En telkens als 't kwam, werd ik weer hulpeloos meegesleurd als wanneer de golven op 't strand met 'n stukje kurk spelen.

En mijn hoofdpijn werd erger. En in alle zenuwen werkte het en gloeide het en ik kon niet stil blijven liggen.

Eindelik werd 't mij te erg, zoo'n revolver geladen en wel vlak voor mijn bed, genoeg om zes mensen naar de andere wereld te helpen.

Zulk een wapen moest men niet vlak bij de hand mogen hebben, als men zoo'n lange nacht wakker lag.

Er bestaat iets dat „momentane waanzin" heet. Men raakt zijn denkvermogen kwijt, men mist alle kontrole over zich zelf, de hand gehoorzaamt aan de minste inval, — je wilt 't niet, — je weet' t niet, maar die kleine loop van 't pistool wordt door een onbestuurde hand tussen de tanden geleid en. . . .

Ik draaide mij om en zette de gedachte van mij af.

Maar die kwam toch weer terug. Tegen je wil, — *tegen* je wil, doe je zo iets, — je ligt daar en *weet* dat je niet wil en doet 't toch. 't Was vreselik en tegelijk belachelik daar over te denken, — tenslotte voelde ik de gedachte als een halfangstig gekriebel door mijn vingers beven. Heer in den Hemel, dat iemand nu toch werkelik zo zich voor de gek kon liggen houden. Al die onzin! Ik strekte mij nog eens helemaal uit en joeg de gedachte voor de tweede keer weg.

Dat is 't laatste wat ik mij herinner.

Ik was zo vreselik moe dat ik niet meer *kon*. Een sekonde daarna en de slaap was gekomen, zo plotseling en zo diep alsof ik bezwijmd was.

En als er toen een dief gekomen was, had hij door de deur en muur kunnen breken en alles stelen wat hij wou: het geld dat ik had, het koffertje waar 't geld in lag, de kast waar dat koffertje in stond en de tafel met mijn handschrift en de kolenbak, en de kachel en de voetenzak en 't bed en mijzelf en 't revolver en alles wat er te vinden was, — ik zou mijn pink niet verroerd hebben.

III. 't Hel-feest.

München, April 1890.

. . . . Een vrolike stad is München. Een vriendelike stad; een stad om uit te rusten, een stad van kunst, en een stad van bier. Als ik ooit nog mijn grote droom kan verwerkelijken: om dik te worden, dan moet 't hier gebeuren; want hier zou ik jaar in jaar uit van bier kunnen leven, van kalfsvlees en Gemütlichkeit, en zonder die ellendige schrijf-manie die mij zo lelik plaagt.

En gezellige lui heb ik daar getroffen. Duitse *doctores*, zo geleerd als Faust maar jong en vrolik als studenten; artisten die over iets anders dan kunst kunnen spreken en dichters die een Mass kunnen drinken en vergeten dat ze g oot zijn. En dan tref ik daar socialisten.

Dat zijn mensen waar ik plezier in heb, omdat zij zoo'n vaste overtuiging hebben. Zij geloven, en krijgen mij er daardoor toe ook te geloven, en geloof zonder twijfel is zeker 't beste wat er in de wereld bestaat. Ik word zo socialisties dat ik niet weet hoe 't gaan zal als ik weer thuis op Kolbotn kom en daar die lelike Anarchist Ivar Mortenson tref.

„Geloof zonder Twijfel", dat is misschien wel wat te veel gezegd. Zo nu en dan voel ik mijn Noors twijfel-mutsje toch nog op mijn hersentjes drukken. Ik geloof, zo dat 't bijna ongelooflik is, en uit al mijn macht doe ik mee aan 't heerlike woord: Krijg tegen hutten maar niet tegen een slot, — want 't is de armoede die ik haat en niet de Rijkdom. . . . Ofschoon — soms. . . . .

Een van deze dagen zat ik met enige Duitse kameraden in de Löwenbräu-Keller en hoorde hoe de grote sociale vragen opgelost werden, — „zum x-ten Male," zoals 't in de Münchener-romans van Conrad heet. En met innig genot hoorde ik hoe mijn vriend de sociaal-democraat 't won van mijn vriend de dichter met al diens argumenten en al zijn twijfel. En 't werd mij zo helder als de helderste dag die ik ooit beleefd heb: op die wijze zou alle smart en alle moeilikheden verdwijnen, — geen gekijf meer of geklaag, geen ziekte, geen kwaad; vrij, schoon en rijk, zou 't leven opschieten tussen bloemen en marmer en nooit zou men door de lasten des levens neergedrukt worden.

Maar toen ik thuis gekomen was en eens flink gegeten had kwam een idee in mij op die mijn vreugde temperde. Een idee van vroeger, een zwaar echt Noors ide : als de mensen het al te goed in deze wereld krijgen, wordt 't dan niet des te erger om te sterven — ?

En er is nog iets: onze aarde is niet groot. En als de lui 't nu al te goed krijgen, dan zouden er zoveel kunnen komen dat er geen eten meer was. . . .

Die gedachten bevielen mij niet, ik gooide mij op kanapee en zond ze naar de weerga. Maar ze wilden niet weg. Ik merkte wel dat er niet veel kans op een dutje was. —

— Nee; want daar kun je niet op rekenen. Wel is waar worden er twee handen tegen één mond geboren; maar. . . . nou, zoo'n rekenstukje met de dominee kun je ook niet op vertrouwen; maar. . . . de mensen hebben een lelike hang om zich te vermeerderen.

En als we nu oorlog en honger en allerlei andere heerlikheden de wereld uit weten te krijgen. . . . en alle ziekte en ongezonde lucht. . . . Met alle middeltjes die de mensen zo vinden, zou 't mensengeslacht al te talrijk worden en over een paar honderd jaar zou de aarde zo uitgebuit zijn dat er geen schepel koorn meer te vinden is en dan zouden wij er naar aan toe zijn. . . .

Op een oorlog rekenen ?. . . . Zo nu en dan eens een paar millioen mensen slachten ? . . . Nee, dat is een akelige manier om te sterven. . . .

Terwijl ik daar lag te piekeren, hoorde ik op eens muziek.

Brede, zachte, betoverende muziek; zo mooi als ik 't nog nooit gehoord had. Golvende orgel- en viool-tonen en van een warm-klinkende hoorn, en dan gezang, zachte heldere vrouwenstemmen; 't was als in een katolieke kerk als 't miserere gezongen wordt.

— Ik ging naar binnen. 't Was een kerk.

Alleen veel lichter dan gewoonlijk. Een helder rustig licht vulde de gehele ruimte; waar dat vandaan kwam kon ik niet zien.

De grootste kerk die ik ooit gezien heb, geloof ik. Tussen lange witte zuilen-rijen door zag ik heel, heel ver weg iets als een koor; 't was een altaar met een marmerbeeld van Apollo. Apollo met de boog. 't Altaar was versierd met bloemen en stroomde van licht, 't gehele koor was vol met bloemen en licht; groene kransen waren om al de pilaren gelegd en vaandels en blauw vlaggedoek in elk hoekje; het scheen een groot feest te zijn.

Zacht en gedempt, wonderbaar mild klonk de muziek onder de hoge gewelven; o, — bij zulke muziek was 't heerlik sterven. Toen ik door de kerk liep, door 't ene schip, was 't mij op eens alsof ik alles herkende:

. . . Ik was in de Santa Croce in Florence.

Daar was 't graf van Dante. En daar lag Michel Angelo. Wij waren dus toch niet weggespoord vandaag. En 't was maar gelukkig ook, zo kreeg ik dit ook nog te zien . . . . .

Ik liep de kerk verder en verder in; altaar na altaar en op elk altaar een beeld. Caesar, Jesus, Newton, Goethe . . . . Een merkwaardige kerk, — 't leek meer op een Pantheon.

't Gebouw was vol mensen. Ze waren gekleed als voor een maskerade. Allerlei nette en luchtige pakjes uit alle tijden en landen; allerlei kleuren, vooral heldere, maar niet schreeuwend; heel weinig zwart. 't Leek wel een karnaval of zoo iets, — ja, natuurlik was 't dat.

Daar kwam ik iemand tegen die als een ridder gekleed was. Hij knikt tegen mij: „moet u sterven ?" Ik staarde hem aan; hij wees ergens heen alsof hij de weg wou wijzen. „Daarginds", zei hij, „— bij 't koor. Je hebt alle tijd. Vaarwel!"

Ik keek hem aldoor aan —: „. . . . is dat. . . . ?"

Hij knikte van ja: „Ja; 't is 't Hel-Feest".

Ik slenterde door. Aha, — een hel-feest ?

Dat was zeker iets dat hier in Hellas ook bekend is. Hier verstaan ze de kunst om de dood zelf tot een feest en iets schoons te maken. . . .

Hè, — kijk eens. Daar staat Odin! Merkwaardig. En Mozes. Mozes van Michel Angelo. Wie zou dat zijn! Die kende ik niet. Er waren er veel die ik niet kende; op een voetstuk stond: geboren 1970, gest. 2078.

't Is waar — wij zijn in de dertigste eeuw. . . . Die begon juist toen ik en Bruck. . . . Feldenfürst. . . .

— Hier ben ik aan 't Hoog-koor. Verwonderlik schoon, dat gewelf. Oneindig hoog; blauw als de hemel. Een zacht, warm roodgeel licht valt naar beneden — niemand weet waar 't vandaan komt. Op 't Hoog-altaar staat een beeld van Apollo. Daaromheen als een bos van allerlei bladeren en bloemen, oranjebomen in volle vrucht, palmen, enorme rijke rozebomen, een massa bloemen waar ik de naam niet van ken; oh, wat een zoete sterke lucht. En zulk een feest van kleuren, sterke, warme kleuren, zacht gedempt in alle schakeringen van groen; oh, hier verstond men de kunst, hier kon 't niet lelik zijn om te sterven. . . . en dan die verwonderlike muziek.

In een halve maan aan beide zijden van 't hoogaltaar stonden kleine altaren met andere beelden; voor elk altaar stond een marmeren tafel met bloemen en kaarsen; om elke tafel stonden stoelen met wit bekleed en met loof bekranst; op elke stoel zat iemand en voor elkeen stónd een zilveren beker.

Zij die voor die tafels zaten dronken en praatten samen maar keken ernstig; ik dacht dat zij zich hier met iets religieus bezig hielden: een liefdemaaltijd of iets dergelijks.

„*Morituri*", — zei er een tegen mij; ik herkende de stem en keerde mij om. Wat was ik blij, dat was mijn vriend de dokter uit München.

„Jij hier ?" zei ik en schudde hem hartelik de hand. Hij knikte en keek mij met zijn mooie bruine ogen aan.

„Ik ga sterven," zei hij.

„Ik feliciteer je wel," zei ik.

„Doe ook mee," zei hij. „Je ziet er uit alsof 't jou ook geen kwaad zou doen."

Hij wees de weg en ik volgde hem. Wij kwamen in een donkere zaal; een heel klein lampje brandde heel verborgen in een klein raampje; 't leek wel een biechtstoel.

(Wordt vervolgd).

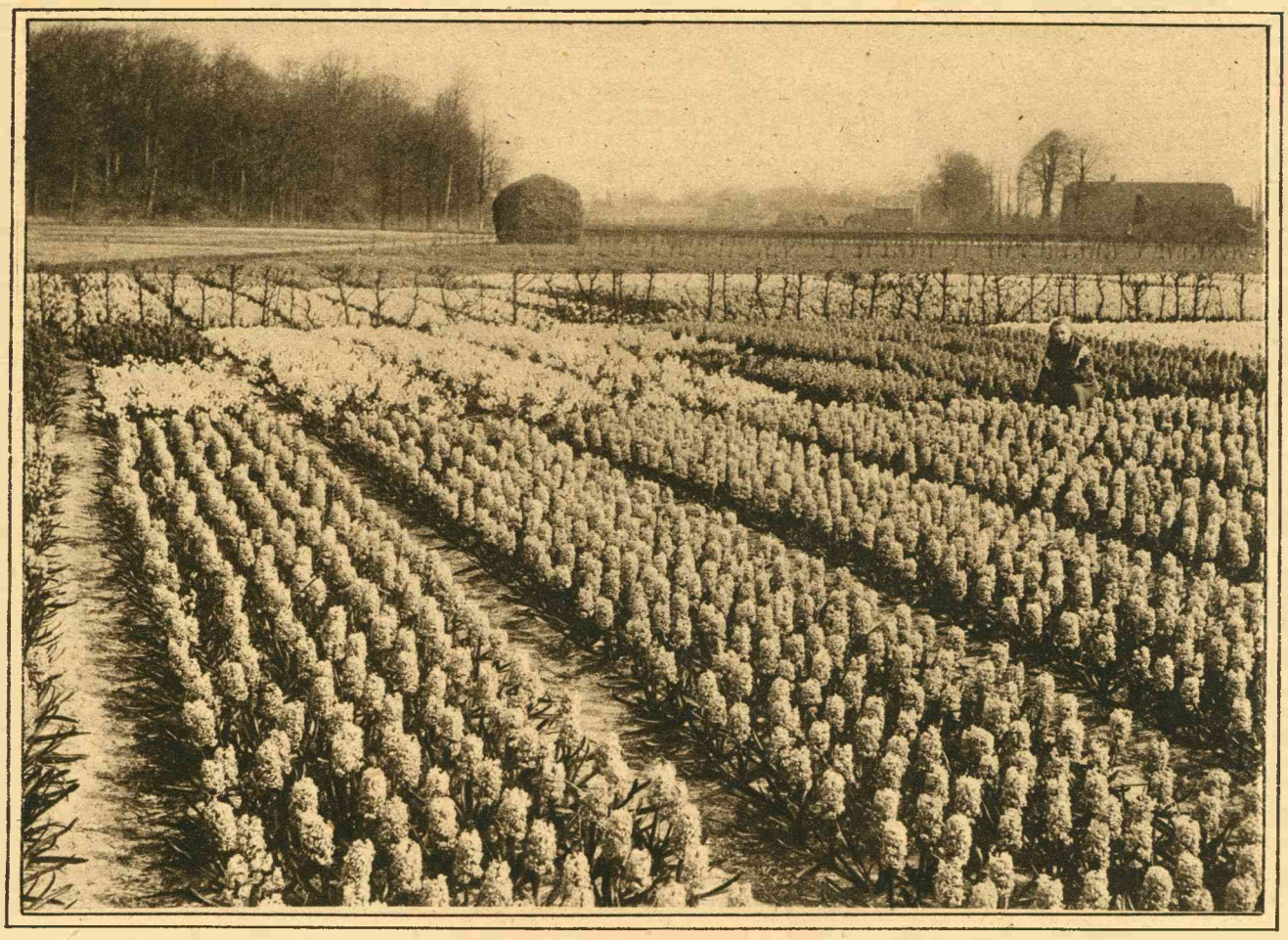

Een fraai hyacintenveld in bloei.